

Vá»‹ thuá»‘c tuyá»†t vá»•i tá»« cÃçy nhá»• ná»“i

Á»ng gÁ»p cá»ša BS.CKII. Huá»nh Tá»n VÁ»
22/02/2017

VỀ thuŃc tuyÇt vÝi tề cây

nhí nÓi

* BS.CKII. Huónh T»n Vi

Nhí nÓi

là lojì cây quen thuÛc ß vùng quê, °ác biçt çn vÛi tác dđng cšm máu hiÇu qu£. TheoÁ Y Híc CÕ TruyÁn, cĩ nhĩ nÓi có vỄ ngít, chua, tính l°ing (mát huyçt), chỄ huyçt (cšm máu) vào 2 kinh can và th-n, tác dđng bÕ th-n âm, thanh can nhiÇt, làm en râu tóc... Cĩ nhĩ nÓi hay còn gĩi cũ mĩc, hçn liên th£o có tên khoa híc là Eclipta alba Hassk thuÛc hí cùc Asteraceae. Cĩ nhĩ nÓi mĩc th³ng éng có thÁ cao tÛi 80cm, thân có lông cęg. Lá mĩc Ñi có lông 2 m-t, dài 2 - 8cm, rÛng 5 - 15mm.

Cảm hoa hình ũu màu tr°ng ß k½ lá ho-c ũu

cành, lá b°c thon dài 5 - 6mm, cing có lông. Qu£ bç 3 cçnh, ho-c d't, có cánh, dài 3mm, rÛng 1,5mm, ũu cđt, mĩc hoang kh°p nç ß n°Ûc ta. Gĩi là cũ nhĩ nÓi vì khi vò nát có n°Ûc chÿy ra nh° mĩc en.

Nhĩng công dđng

Thành phšn hóa híc: Có ít tinh dš, tannin, chÿt ñng, caroten và chÿt ancaloit gĩi là ecliptin. Có tài liÇu nói

trong cũ nhĩ nÓi có chéa chÿt wedelolacton là mÛt chÿt curmarin lacton và tách °ác chÿt demetylwedelacton và mÛt flavonozit.

Cĩ nhĩ nÓi cing giŃng nh°Á vitamin KÁ có

tác dđng chŃng lçj tác dđng cça discumarin, chŃng chÿy máu tí cung trên Ûng v-t thí nghiÇm. Cĩ nhĩ nÓi không gây t ng huyçt áp, không làm giãn mçh, không Ûc.

Nhĩ nÓi là cây cũ quen thuÛc ß các

vùng quê

Theo y híc cũ truyÁn, cũ nhĩ nÓi có vỄ ngít,

chua, tính l°ing (mát huyçt), chỄ huyçt (cšm máu) vào 2 kinh can và th-n, tác dđng bÕ th-n âm, thanh can nhiÇt, làm en râu tóc, chỄ huyçt lõ, dùng chĩa can th-n âm kém, xuÿt huyçt nÛi tçng (chÿy máu dç dày, tiÁu tiÇn ra máu, thÕ huyçt do lao, rong kinh), kiçt lõ, viêm gan mçn, chÿn th°ing s°ng tÿy ß loét, m©n ngéa& Trong dân gian th°Ýng dùng cũ nhĩ nÓi gĩa

v°t lÿy n°Ûc Á uŃng cšm máu trong rong kinh, tr) ra máu, bỄ th°ing chÿy máu.

Còn dùng chĩa ho hen, họ lao, viêm cũ hĩng, ngày dùng 6 - 12g d°Ûc dçng thuŃc s°c hay làm thành viên mà uŃng. Có ng°Ýi dùng chĩa nÿm ngoài da, làm thuŃc mĩc tóc (s°c uŃng ho-c ngâm vào dš, ðĩa mà bôi), nhuÛm tóc.

Sách Nam d°ác thšn hiÇu cũ nhĩ nÓi dùng

Á chĩa chéng chÿy máu mii êm ngày không đét, lÿy cũ nhĩ nÓi gĩa nát, °p vào gĩa mĩ ác và trên trán.

Sách Thšn nông b£n th£o gĩi cũ nhĩ nÓi là 'thuŃc cšm máu nÕi tiçng'.

Sách °Ýng b£n th£o viçt, ng°Ýi bỄ chÿy

máu dĩ dÛi dùng cũ nhĩ nÓi °p s½ cšm, bôi n°Ûc lên ũu thì tóc s½ mĩc lçj nhanh chóng.

iÁn nam b£n th£o cho r±ng, cũ nhĩ nÓi

làm ch°c r ng, en tóc, chĩa khĩ 9 lojì tr).

B£n kinh (ra Ýi cách ây 2000 n m) viçt:

'Máu chÿy không cšm, °p cũ nhĩ nÓi cšm ngay'.

Ngày nay, vỄ thuŃc này °ác

dùng nhiÁu trongÁ iÁu trỄ sŃt xuÿt huyçtÁ muxi truyÁn, ung th° và nhiÁu bÇnh khác.

ViÇn D°ác liÇu tęg nghiên cêu tác dđng cšm

máu và Ûc tính cça cũ nhĩ nÓi và nh-n thÿy nó có kh£ n ng chŃng lçj tác dđng cça

dicumarin (thuŃc chŃng ông), cšm máu ß tí cung, t ng tr°ing lĩc tí cung. Cĩ nhĩ nÓi không gây giãn mçh, không hç huyçt áp, nh°ng có thÁ gây sÿy thai.

Cĩ nhĩ nÓi trong mÛt sŃ bài thuŃc

ThỔ huyçt và chÿ máu cam:Á Dùng cũ nhĩ nÓi c£ cành và lá t°ji giã lÿy n°Úc Ầ uÑng.
 Tiêu ra máu:Á Cĩ nhĩ nÓi n°Úng trên miçng ngó sịch cho khô, tán bÙt.
 Mxi lŞn dùng 2 chË (8g) vÙi n°Úc cịm (Gia tàng kinh nghiÇm ph°ing).
 Tiãu ra máu:Á Cĩ nhĩ nÓi, mã Á 2 vË b±ng nhau, giã lÿy n°Úc ngày uÑng
 3 chén lúc ói (Y híc chân truyÁn). Ho-c nÿu cháo cũ nhĩ nÓi (100 g) vÙi 3 lát
 gëng.

Tác dăng °ãc biçt çn nhiãu nhÿt cça

nhĩ nÓi là cŞm máu (çnh minh hĩa:Á Internet)

Tr) ra máu:Á CÙt n°m cũ nhĩ nÓi Ầ nguyên rÁ, giã nhuyÁn, cho vào 1

chén r°au nóng, thành dËch -c vëa uÑng trong, vëa ãp bã ngoài (B£o thĩ °Ýng
 ph°ing).

Chÿ máu dị dày - hành tá tràng:Á Cĩ nhĩ nÓi 50g, bịch c-p 25g, jì táo 4 qu£, cam th£o
 15g s°c uÑng, ngày 1 thang chia làm 2 lŞn.

Vçt ét chêm nhĩ chÿ máu:Á MÙt n°m cũ nhĩ nÓi sịch nhai ho-c giã nhuyÁn ãp lênÁ vçt th°ing.

Chĩa râu tóc bịch sÙm:Á Cĩ nhĩ nÓi vÙi l°ãng tùy dùng, rĩa sịch, nÿu cô -c
 thành cao rÓi cho n°Úc gëng, m-t ong vÙi l°ãng vëa phËi, cô lị lŞn nĩa. Cho
 vào lĩ, khi dùng lÿy 1 - 2 thìa canh hòa n°Úc un sôi còn ÿm ho-c cho ít r°au gịo
 Ầ uÑng. Ngày 2 lŞn, cao này có tác dăng bÕ th-n, ích tinh huyçt.

Ho-c: Cĩ nhĩ nÓi 1 - 2kg, cho vào n°Úc ép

lÿy dËch -c trÙn vÙi bÙt nĩ trình tí ã °ãc chç sụn nh° sau: nĩ trình tí 300

- 1.000g ngâm r°au 1 ngày, bóc vĩ, rang khô tán bÙt. Viên hoàn b±ng m-t ong. Mxi
 lŞn uÑng 10g. Ngày uÑng 3 lŞn vÙi r°au gịo hâm nóng. Hoàn này bÕ can th-n, xanh
 en râu tóc, khĩi au l°ng gÑi.

Chĩa di mÙng tinh (do tâm th-n nóng):Á Cĩ nhĩ nÓi sÿy khô, tán bÙt. UÑng ngày 8g vÙi n°Úc cịm,
 ho-c s°c cũ nhĩ nÓi Ầ uÑng ngày 30g.

Rong kinh:Á nçu nh!, lÿy cũ nhĩ nÓi t°ji giã v°t lÿy n°Úc cÑt uÑng

ho-c cũ nhĩ nÓi khô s°c n°Úc uÑng. Nçu huyçt ra nhiãu, cŞn phÑi hãp thêm tr°c
 bá diÇp ho-c cây huyçt dã&

Tr» t°a l°ái:Á Cĩ nhĩ nÓi t°ji 4g, lá h¹ t°ji 2g giã nhuyÁn, lÿy n°Úc

cÑt hòa m-t ong chÿm lên l°ái cách 2 gĩY 1 lŞn.

TrË chÿ máu cam, nôn ra máu tê dị dày,

thì dùng cũ nhĩ nÓi 30g, lá sen 15g, tr°c bá diÇp 10g, un sôi vÙi n°Úc và chia
 ra uÑng làm 3 lŞn trong ngày.

BË loét Ñng tiêu hóa chÿ máu, dùng cũ nhĩ

nÓi 30g, cũ bÿc 30g un sôi uÑng.

ChĩaÁ cị thÁ suy nh°ãc, thiçu máu, kém séc, n

không ngon, gŞy yçu: cũ nhĩ nÓi 100g, cũ mŞn trŞu 100g, gëng khô 50g, các vË ch-t
 nhĩ, sao sị, khí thÕ, Õ vào 3 chén n°Úc dëa t°ji, nÿu còn 8 phân, uÑng ngày 2
 lŞn.

Chĩa ái ra máu:Á Cĩ nhĩ nÓi 30g, c£ cây mã Á 30g. C£ hai thé còn t°ji

rĩa sịch, giã, ép lÿy n°Úc uÑng (ho-c say b±ng máy sinh tÑ), còn chĩa c£m sÑt
 nóng, ho, viêm hĩng.

Chĩa phá nĩ chÿ máu tí cung:Á Cĩ nhĩ nÓi 15g, lá tr°c bá diÇp 15g. S°c uÑng ngày 1
 thang, uÑng liãn 7 ngày.

Ngoài viÇc thanh can nhiÇt, d°áng th-n

âm, tác dăng cŞm máu cça cũ nhĩ nÓi ã °ãc nghiên cứu tÕng kçt qua lâm sàng bÇnh
 sÑt xuÿt huyçt và trong phòng thí nghiÇm, mĩ ra cách giËi thích cị chç tác dăng
 cŞm máu.

Do v-y, cŞn b£o l°u vai trò cça cũ nhĩ nÓi

trong ph°ing pháp chĩa sÑt xuÿt huyçt, vì chÿ máu là mùt trong 2 yçu tÑ gây tí
 vong lÙn nhÿt trong bÇnh này.Á